

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

این سخن کی شعر باشد ای پسر
این همه ذکر است آیات و خبر

عشق نامہ

از

سراج الشعراء، شہنشاہ عشق، شاعرِ مہفت زبان، منصوبِ آخر الزمان، فخرِ پاکستان

حضرت سچل سکر مست (رحمۃ اللہ علیہ)

مرتب

قاضی علی اکبر دہلوی

دفعہ اول ————— نومبر ۱۹۲۲ء ————— ۵۰۰۰ روپے

دفعہ دوم ————— جون ۱۹۴۵ء ————— تین سو

دفعہ تیسواں ————— اپریل ۱۹۴۹ء ————— اڑھائی سو

قیمت ۱-۵۰-۲ روپے

حق واسطی قائم

عشق نامه

۱. آن خدا از عشق آدم آفرید تا مخلوقات او را برگزید
۲. آن خدا او را امانت عشق داد و نهادش بر اسرار نهاد
۳. خانه آدم را بخود آباد کرد بیچگونگی با چگونگی اسرار کرد
۴. راست میگویم ولی گرد دین آنکه هست اسرار را بطن نهان
۵. هست آن آدم کجا عالم کجا آن خدا موجود باشد جا بجا
۶. "خلق الاشیا" دان تو "و هو علیها" ره دینی را سر بسر تو کن ره
۷. آفرید خلق را خود آن خداست "کل شیء" او دود استن سبت
۸. آن خدا در نام انسان آمده تا پوشش انسان همان آمده
۹. شاه اعظم ولی آدم پوش کرد آن شراب اندر صراحی جوش کرد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عشق نامہ (سندي ترجمہ)

- ۱۔ خدا تعالیٰ عشق منجهان آدم کي پيدا ڪيو جنهن کي هن کي اشرف المخلوقات ٻڌايو.
- ۲۔ خدا تعالیٰ هن کي عشق جي امانت عطا فرمائي ۽ هن ۾ پنهنجا سمورا مخفي راز سمايا.
- ۳۔ آدم جي گهر کي پاڻ سان آباد ڪيائين۔ بي مثال کي مثال ۾ آندائين۔
- ۴۔ اگرچہ منجا لڪل ۽ مخفي راز ظاهر ٿي پون۔ تب مان پئج چونڊس۔
- ۵۔ سو آدم ڪٿي آ؟ دنيا ڪٿي آ؟ مگر خدا ئي هر هنڌ موجود آهي.
- ۶۔ ”خَلَقَ الْأَشْيَاءَ وَهُوَ عِنْدَهَا“ معنيٰ الله جي خلق الله جون اکيون آهن۔ تون ايها معنيٰ سمجھ ۽ ٻيا ئي جي رستي کي ڇڏي ڏي.
- ۷۔ خلق کي پيدا ڪيائين سو خود آهي۔ ”ڪُلُّ شَيْءٍ حَيْثُ“ معنيٰ الله سڀ شئي ۾ سمائل آهي۔ تنهنڪري ٻه سڄي غلطي آهي.
- ۸۔ الله انسان جو نالو نٿي آيو آهي۔ رحمان، انسان جو پوش ۽ ڪيو آهي.
- ۹۔ انهيءَ شاهنشاہ آدم جو پوش ۽ ڪيو آهي۔ صراحي جي اندر شراب جوش ڪيو آهي.

۱۰. هر چه هست آن هست غیر از آن

۱۱. آن محمد بادشاه و دو جهان

۱۲. آن محمد آن احد و آن تو یک

۱۳. از محمد شد عیان اسرارها

۱۴. آن محمد آن علی باشد یکی

۱۵. آن ابو بکر و عمر، عثمان علی

۱۶. عشق نامه نام شد این نامه

۱۷. چند ابیات نوشت از عشق او

۱۸. تا گمان در دست ما آمد قلم

۱۹. بچرخان اندر دلم در پیار و ان

۲۰. از زبانه بشتوی این شهد بیان

۲۱. تاج شاه عشق بر سر آدم است

۲۲. فی از من ابیاتی گفتارها

۲۳. از کجای این می شود اسرار عیان

نمی در گرا و دست عیان نهان

این بر اسرار زد و گشته عیان

یک و آن یک بود آری نه شک

گفت آن انا احمد بلایم بارها

اندر این راه آری تو شکی

یک پسین باشند یکدل بری

گشت فرمان از خدا این جمله

تا که خواص عام خواند نامه نو

بر کو اند شد روان بر از ازم

گشت پدید اموج با موج گران

میکند اسرار عشقش اعیان

تا که از آدم جمله روشن عام است

از کجای آیند این اسرارها

آنکه هست و میکند عیان بیان

۱۰. جيڪي به آهي هو پاڻ آهي تو غير نه سمجه. ظاهر ۽ باطن هن کان سواءِ ٻيو ڪونه آهي.
۱۱. محمد صلعم ٻنهي جهان جو بادشاه آهي. الله جاسپ راز رموز هن منجهان ظاهر ٿيا.
۱۲. الله ۽ محمد صلعم کي تون هڪ سمجه. هو ٻئي هڪ آهن، ان ۾ ڪو شڪ نه آڻ.
۱۳. محمد صلعم کان ايتري راز ۽ اسرار شروع ٿيا. جو هن پاڻ فرمايو آهي "اذا احد بلاميم" معنيٰ مان بلاميم جي احد آهيان يعني احد آهيان.
۱۴. محمد صلعم ۽ علي پاڻ ۾ هڪ آهن. انهيءَ ڪال ۾ تون ڪو شڪ نه سمجه.
۱۵. ابوبڪر، عمر، عثمان ۽ علي انهن کي هڪ ڪري ڏس، هو پاڻ ۾ سڀ ڪڍل ڏو آهن.
۱۶. هن نامه جو نالو عشق نامه آهي. ان لاءِ مون کي الله وٽان حڪم آيل آهي.
۱۷. ڪجهه بيت مان هنجي عشق جي غلبه کان لکائڻ ته خاص عام هيءُ نئون نامون پڙهون.
۱۸. اوچتي منهنجي هٿ ۾ قلم اچي ويو. ڪاغذ تي درجو احوال شروع ٿي ويو.
۱۹. منهنجي دل ۾ دريا پلٽجي پيو. دريا جي موج تي موج شروع ٿي ويئي.
۲۰. منهنجي زبان کان ايترو بيان شروع ٿي ويو جو منهنجي عشق جي اسرارن کي ظاهر ڪريو.
۲۱. آدم تي عشق جو شاهي تاج عطا ٿيو. آدم کان سارو جهان روشن ٿيا.
۲۲. هيءُ نه منهنجا بيت آهن ۽ نه منهنجو گفتگو آهي ته پوءِ هيءُ اسرار ڪٿان ظاهر ٿين ٿا؟
۲۳. هيءُ اسرار ڪٿان ٿا ظاهر ٿين؟ هيءُ جيڪي به آهي اهو هو پاڻ بيان ڪري ٿو.

۲۴. این بیان دید به عبرت آدم
 ۲۵. آنکه میگویم نمی دادم که گیت
 ۲۶. یا تم آگاهی از مولائی ما
 ۲۷. آدم خانه خدا تحقیق دان
 ۲۸. توئی او هست خود را گم کنی
 ۲۹. لیک آنه دولتی آید برین
 ۳۰. هر چه دانستن آتانی بقا است
 ۳۱. هر چه در دانستن است او حد بود
 ۳۲. هم دینی سمع و بی منطق بدان
 ۳۳. از دینی منطق شنو که کردم بیان
 ۳۴. تا که الا لسان بتری سردان
 ۳۵. آن که رانی علم است گاه و
 ۳۶. هم طلوما هم جهولا کار است
 ۳۷. از طلوما قتل کردن نفس خویش

بعد از عبرت یحیرت آدم
 نکتها گوید که آن اسرار چیست
 خواجه عبدالحق هادی رهنا
 آنکه پاک ذات می سازد بیان
 خویش را در بحر وحدت افکنی
 هست حق واحد است اندرون
 در دانستن بود آن خداست
 آنچه آید در بیان کثرت بود
 هم دینی بیرونی میشی عیان
 میکنم اسرار حق را در عیان
 همه خلقت الخلق را کرده عیان
 هم چو مال علمون رازی شو
 آگاهی یابی ازین فرموده است
 از جهولا بگذر و از خویش پیش

۲۴. هي بيان ڏسي مان عبرت ۾ اچي ويو. عبرت کان پوءِ حيرت ۾ اچي ويو.
۲۵. هي جيڪي مان چوان ٿو تنهن جو چوندڙ ڪير آهي؟ هي ڇيل نڪتو ڪهڙو اسرار آهي؟
۲۶. انهن رازن جي سموري خبر مان پنهنجي مرشد عبدالحق کان معلوم ڪئي آهي.
۲۷. تون پڪ سمجه ته انسان الله جو گهر آهي. اهو بيان اها پاڪ ذات ظاهر ڪري ٿي.
۲۸. تون آهين ٿي ڪونه. جيڪي آهي سو هو آهي. تون پاڻ کي گم ڪري پيا ٿي
- وحدت جي بحري ۾ اچي ڇڏو.

۲۹. ٻن ڇپن مان جيڪي نڪري ٿو ساڻيا ٿي آهي مگر اندر مٿي ۽ هيڪڙائي آهي.
۳۰. جيڪي به سمجه ۾ اچي ٿو سا سڀ بقا آهي. جيڪي سمجه کان ٻاهر آهي سو خدا آهي.
۳۱. جيڪي سمجه ۾ اچي ٿو سا وحدت آهي جنهن جو ظاهري بيان ڪجي ٿو سا ڪثرت آهي.
۳۲. حديث شريف ۾ آيل ته هومون سان گڏ ٻڌي ٿو، ڳالهائي ٿو، ڏسي ٿو ۽ ملي ٿو
- تون اهو قول سمجه.

۳۳. انهيءَ گڏ ڳالهائيندڙ جي طرف کان ٻڌ جو مان بيان ڪيان ٿو ۽ الله جا
- اسرار ظاهر ڪيان ٿو.

۳۴. حديث قديمي ۾ آيل آهي ته "الْإِنْسَانُ سِرِّي وَأَنَا سِرُّهُ" معنيٰ انسان الله جو گهجه
- آهي ۽ الله انسان جو گهجه آهي. اهو قول تون سمجه. ساري مخلوق جي اصل
- پيدائش کي ڀڏو ڪيائين.

۳۵. "رَأَيْتُ أَكْثَرَ مَا لَا تَعْلَمُونَ" هي قرآن پاڪ جي آيت آهي جنهن ۾ الله پاڪ ملائڪي
- کي فرمايو آهي ته جيڪا مون کي خبر آهي سا اوهان کي نه آهي. سر مست ٿو فرمائو
- ته اها رمزون کي معلوم آهي جنهن جي اوهان کي خبر نه آهي.

۳۶. ظلم ڪرڻ ۽ جهل ڪرڻ سندس ڪم آهي تون هننهي انهيءَ فرموده منجهان واقف ٿي.
۳۷. ظلم ما جي مراد آهي پنهنجي نفس کي مارڻ. جهل ڪرڻ جي مراد آهي پاڻ کي وسارڻ.

الف آن بقایای است که این حیرت است

۳۸. پنهان "قالوبی" ازو گفته است

۳۹. داد آدم را چو سر "لم یکن"

۴۰. آن خدا بخشد او را شوق عشق

۴۱. سو آتش عشق آدم را بداد

۴۲. بالیقین آن هست آدم نور پاک

۴۳. آنکه آدم هست سیار فلک

۴۴. کرسی زردان این آدم بود

۴۵. گشتن آدم دان که اسرار عیان

۴۶. هست آدم در دو عالم سرفراز

۴۷. هست آن سر معانی سردان

۴۸. تا که آن معجزه عالم آدم است

۴۹. عشق در آدم آمد در کشود

۵۰. عشق معشاقان را حیران نمود

عشق سر است برکم گفته است

هر و حرف از عشق بند آگشته است

حکم او را خدا شد "کن فیکن"

آن تعالی داد او را ذوق عشق

آنکه سر لامکان در دی نهاد

تا یغین تو نگاه سوئی خاک

داد سجده آن زمان او را ملک

چونک از آدم همه عالم بود

سر بر پیداشدند و محبتان

هست آنجا و هم اینجا شاه مبارز

هست آن جنات کبریای جوان

آدم او مقصود جمله عالم است

سر موی اندران پیدا نمود

سالکان را این سرگردان نمود

الف ۳۷. هوبقا آهي تون حيرت نه ڪر. الله عشق منجهان روحن کان پڇيو مان ارهان

جورب آهيان ؟

۳۸. روحن جواب ڏنو هاڻو. ايهي لفظ هن پاڻ چيا آهن. ايهي ٻئي سوال جواب

عشق منجهان پيدا ٿيل آهن.

۳۹. انسان کي نه ٿيڻ وارو ڪم سوچيو ويو آهي ۽ هن کي حڪم ٿيو ته ٿي پڻ هوندي ويو.

۴۰. الله هن کي عشق جو شوق بخشو. الله هن کي عشق جو ذوق عطا ڪيو.

۴۱. الله آدم ۾ عشق جي باه پيدا ڪئي ۽ هن ۾ لامڪان جا گجه سائي ڇڏيا.

۴۲. تون يقين رک آدم نور پاڪ آهي ۽ تون هن کي مٿي جي پيدائش نه سمجه.

۴۳. آدم ساري آسمان جو سردار آهي جنهن ڪري هن کي ملائڪن سجدو ڪيو.

۴۴. آدم الله جي ڪرسي آهي. آدم منجهان سارو عالم پيدا ٿيو.

۴۵. آدم منجهان سمورا اڪل اسرار پيدا ٿيا. آدم منجهان سمورا اڪل راز ظاهر ٿيا.

۴۶. آدم ٻنهي جهانن ۾ سرفراز ٿيو. آدم ٻنهي جهانن جو سرزار ٿيو.

۴۷. آدم الله جو گجه آهي. آدم جنت جو مالڪ آهي.

۴۸. تنهنڪري ساري ڪائنات جو معبود و عبادت جي لائق آدم آهي. ساري

ڪائنات جو مقصد آدم آهي.

۴۹. عشق آدم ۾ اچي هن جو در کوليو جنهنڪري الله جا گجه هن منجهان ظاهر ٿيا.

۵۰. عشق عاشقن کي حيران ڪري ٿو. عشق سالڪن کي پرلشان ڪري ٿو.

عشق از من بیانی "لعره زنده
 مفتیان قاضیان ایران کند
 هم ادب گفت تو هم خیر نیز
 آمد از آنجا درین جا آرید
 نعل و مانده بر اوج آسمان
 روشنی آن نعل باشد کامیاب
 آفتاب ماه سرگردان او
 کرد پرواز بسوی عرش ان
 پس به کسی دید او را و سستی
 پس بخاک آمده و آن محنت دید
 هم از آن جانی سوئی جنت دید
 غیر محنت دیگری چیزی ندید
 کرد پیر این مشقت خاکی راز درد
 فرق اندر آن میان منج و شیطا^{ست}

۵. عشق آتش و دو عالم افکند
 ۵. عشق آید مسجد ویران کند
 ۵۲. عشق آید عقل گیرد ره گریز
 ۵۳. بر فلک آن بود عشقش میدید
 ۵۴. می دید آنجا سمندش بجزان
 ۵۵. اینک روشن تر بیتی آفتاب
 ۵۶. چرخ و اهرم چرخ داده عشق او
 ۵۷. شاهباز عشق چون از لامکان
 ۵۸. دید آن بر عرش عالی عظمتی
 ۶۰. چون به جنت آمده نعمت دید
 ۶۱. پس رفته بر فلک قوت دید
 ۶۲. چون از آنجا آمده اینجا رسید
 ۶۳. دید محنت اندر اینجا جانی کرد
 ۶۴. محنت هم محبت صورت خط است

۵۱. عشق ٻنهي جهانن ۾ بالا پاري ڏني. عشق جي غلبه کان رسول پاڪ فرمائو "من راني
فقد راء الحق" معنيٰ جنهن منهنجو ديدار ڪيو تنهن الله جو ديدار ڪيو.
۵۲. عشق مهيد ۽ مندر ڪي ويران ڪريو. قاضين ۽ مفتين کي حيران ڪريو.
۵۳. عشق جي اچڻ سان عقل پيچي وڃي ٿو ۽ عشق ادب کي پڻ تڙي ڪڍي ٿو.
۵۴. پهريان عشق آسمان تي ٿي ڊوڙيو پوءِ عرش تان لهي اچي زمين تي سڪونت ڪئي.
۵۵. ڪنهن وقت هنجو گهوڙو اتي پئي ڊوڙيو. هن جي گهوڙي چونڊ آسمان جي
چوٽي تي رهجي ويو.
۵۶. هي جو سج روشن ڏسي ٿو اها روشني هن کي هن جي نعل کان مليل آهي.
۵۷. عشق آسمان کي چڪر ۾ آندو. سج ۽ چنڊ عشق جي غلبه کان ڊوڙندا رهن ٿا.
۵۸. عشق جوشهيز پهريان لامڪان کان پرواز ڪري آسمان جي طرف آيو.
۵۹. آسمان تي هن پنهنجو عالي شان ڏٺو ۽ عرش جي ڪرسي به هن کي تنگ نظر اچڻ لڳي.
۶۰. آسمان تي ويو ته اتي پنهنجو اعليٰ شان ڏٺائين تنهن کان پوءِ هو جنت ڏانهن ويو.
۶۱. جڏهن عشق جنت ۾ گهريو ته هن کي اتي نهٿون ڏسڻ ۾ آيون. اُتي محنتون ۽
رياضتون نه ڏسي هن هن دنيا ڏانهن رخ ڪيو.
۶۲. جڏهن اُتان هتي آيو ته هن محنت کان سواءِ هت ٻيو ڪجهه نه ڏٺو.
۶۳. اُهي محنتون ڏسي ڪري هن هت واسو ڪيو. پوءِ هن جهانِ خاڪي
کي هن درويسان پير پور ڪري ڇڏيو.
۶۴. محنت ۽ محبت ساڳي شڪل جا لفظ آهن. مگر ان ۾ دريا جي موج ۽
دريا جي ڪناري جييتو تفاوت آهي.

۶۵. صد سلاطین را که محزون میکند
 ۶۶. عالمان و قاضیان مفتیان
 ۶۷. هر کجا آن شاه عشق خیمه زد
 ۶۸. عقل را آنجانه جانی رفتن است
 ۶۹. نیست طاقت عقل را آنجا رود
 ۷۰. نزد شاه عشق شد بیچاره عقل
 ۷۱. عشق شاه را عقل دربان و
 ۷۲. عشق می باشد همه آگاه راز
 ۷۳. عشق را تحقیق بی صورت نگر
 ۷۴. هر چه باشد عشق باشد تو بدان
 ۷۵. عشق میدارد بدان عالی مقام
 ۷۶. ای لیسر چه عشق دیگر است
 ۷۷. عشق شاه بر همه غالب بود
 ۷۸. آن کسی را عشق رومی خود نمود
 ۷۹. دسپهان محزون و مفتون میکند
 ۸۰. صد فلا بیان میشود محزون آن
 ۸۱. هر کسی را زیر فرمان آورد
 ۸۲. هم زایمان کشدین گشتن است
 ۸۳. شهباز عشق بالای می رود
 ۸۴. عقل را با غمزه می سازد قتل
 ۸۵. این سپاهی یک بود سلطان و
 ۸۶. عشق اندر هر دو عالم شاهباز
 ۸۷. عشق ذات حق بدانی ای لیسر
 ۸۸. بگذری یکبارگی از خاک و گمان
 ۸۹. عشق باشد تا که فی الاکوان انام
 ۹۰. عشق سلطان است دیگر شاه نیست
 ۹۱. قدر آن دانند که او طالب بود
 ۹۲. تازدین اسلام او را در بود

۶۵۔ عشق سون باد شاهن کي معنون ٻڌائي ٿو ڇڏي پر انهن کي معنون ۾ مفتون
ٻڌائي ٿو ڇڏي ۔

۶۶۔ عالمن، قاضين، مفتين ۾ ملن سون کي هو معنون ٻڌائي ٿو ڇڏي ۔

۶۷۔ جنهن جاء تي عشق سلطان منزل ڪري اچي ڪري ٿو ته هر ڪنهن کي
پنهجي وزير تابع ٻڌائي ڇڏي ٿو ۔

۶۸۔ عقل کي اُتي پهچڻ جي جاء ناهي پر پڻ ايمان، مذهب، دين کان ڦرڻو ٿو پوي ۔

۶۹۔ عقل کي طاقت نه آهي جو انهيءَ جاء تي پهچي سگهي جتي عشق جو شاهه اڏامي ٿو ۔

۷۰۔ عشق بادشاهه اڳيان عقل نماڻو ٿي بيهي ٿو عشق غري سان عقل کي قتل ڪري ٿو ۔

۷۱۔ عشق بادشاهه آهي عقل هنجي اڳيان دربان آهي ۔ عقل سپاهي آهي عشق بادشاهه آهي ۔

۷۲۔ عشق سموري راز کان واقف ڪري ٿو ۔ عشق ٻنهي جهانن ۾ شهباز آهي ۔

۷۳۔ عشق کي تحقيق تون بي صورت سمجه ۔ اي پٽ ! عشق کي تون ذات حق ڪري سمجه ۔

۷۴۔ جيڪي به آهي سو سمجه ته اهو عشق آهي ۔ ان ۾ ڪوبه شڪ ۾ گمان نه آهي ۔

۷۵۔ عشق جو اعليٰ مقام آهي ۔ عشق ئي آهي جو انسان کي اعليٰ ٻڌائي ٿو ۔

۷۶۔ اي پٽ ! عشق کان سواءِ ٻي ڪاراھ ڪانهي ۔ عشق بادشاهه آهي ٻيو ڪو بادشاهه ڪو نه آهي ۔

۷۷۔ عشق بادشاهه آهي جو هر ڪنهن تي غالب پوي ٿو ۔ مگر ان جو قدر ان کي هوند

جو هن جو طالب آهي ۔

۷۸۔ جنهن شخص کي عشق اچي منهن ڏيکاريو تنهن کي دين اسلام کان ڇڏائي ڇڏيو ۔

- ۷۹ عشق جسم جان را سازد فنا
از فنامی آرد سونی بقدر
- ۸۰ عشق را دانی که او باشد پادشاه
اختیاری نیست بود و کس
- ۸۱ عشق دریائی است بی پایان
موج اندر موج آرد بیکران
- ۸۲ عشق آن از سطن آگاهی دهد
که گدایان را شهنشاهی دهد
- ۸۳ جسم جان دل فنا سازد جگر
عشق چون آتش بوسه بدهد
- ۸۴ عشق را دانی که شعله آتش است
در دل پروانه آتش چه خوش است
- ۸۵ عقل گوید در راه روز و خان
عشق گوید این همه باشد زبان
- ۸۶ عقل گوید طاعت تقوی بکن
عشق گوید خوش را رسوا بکن
- ۸۷ عقل گوید فی کزاری و ردا
عشق گوید باز گیری و دردا
- ۸۸ عقل می گوید بپاش در نیاز
عشق می گوید بپاش بی نیاز
- ۸۹ عقل گوید پارچه پیری بپوش
عشق گوید آن همه بیکجائی فروش
- ۹۰ عقل گوید سمیه کن روزه و نماز
عشق گوید آگاهی یابی ز راز
- ۹۱ عقل گوید جامه پوش ز زر
عشق گوید خاک باران کن لبر
- ۹۲ عقل گوید از ملامت دور باش
عشق گوید بلخ مشهور باش

۷۹. عشق جسم ۽ جان کي فنا ڪري ٿو ۽ انهيءَ فنايَ منجهان بچائي پهچائي ٿو.

۸۰. عشق سمجھ ته الله جي خاص ذات آهي. جا محنت ڪرڻ سان نصيب نٿي سگهي.

۸۱. عشق بي انت درياءُ آهي ان ۾ بي انت چوليون آهن.

۸۲. عشق پيٽ جي آگاهي ڏئي ٿو ۽ عشق ڪڏهن پنيو کي به بادشاهه بڻائي ٿو.

۸۳. عشق جسم جان ۽ جگر کي فنا ڪري ٿو. عشق ساڙيندڙ پاڻ آهي.

۸۴. عشق سمجھ ته پاڻ جو شعله آهي. پروانو دل ۾ پاڻ کان ڪهڙو نه خوش آهي؟

۸۵. عقل ٿو چوي ته روزانه ورد وظيفه ڪندو رلا. عشق چوي ٿو ته اهو سڀ زباني آهي.

۸۶. عقل چوي ٿو ته عبادت ۽ پرهيزگاري ڪر. عشق چوي ٿو ته پاڻ کي بدنام ڪر.

۸۷. عقل چوي ٿو ته ورد وظيفه کي نه ڇڏ. عشق چوي ٿو ته درد هٿ ڪر.

۸۸. عقل چوي ٿو ته تون هميشه نياز ۾ رلا. عشق چوي ٿو ته سڀ کان بي نياز رلا.

۸۹. عقل چوي ٿو ته پيرن ۽ عالمن واري پوشاڪ ڍڪ. عشق چوي ٿو ته اِيها

پوشاڪ وڪڻي ڇڏ.

۹۰. عقل چوي ٿو ته روزي نماز جي ڪوشش ڪر. عشق چوي ٿو ته راز جي حقيقت هٿ ڪر.

۹۱. عقل چوي ٿو ته قيمتي پوشاڪ پهر. عشق چوي ٿو ته اُن تي مٽي جو مينهن وساء.

۹۲. عقل چوي ٿو ته ملاقات کان پاسو ڪر. عشق چوي ٿو ته مشهور ملحد ٿي.

۹۳. عقل گوید بخوانی صد کتاب

۹۴. عقل گوید گیر رنگ و نام را

۹۵. عقل می گوید بر افکن نقاب

۹۶. عقل گوید سحر و سجاد دار

۹۷. عقل گوید از بدی پر هیز کن

۹۸. عقل گوید با عروس خانه کن

۹۹. عقل گوید پارسائی کن بسی

۱۰۰. عقل گوید زاهد عاید پیاش

۱۰۱. عقل گوید علم خوانی ای سپر

۱۰۲. عقل گوید قاضی ملان باش

۱۰۳. عقل می گوید گفتن صبر کن

۱۰۴. عقل می گوید بیا اندر جموش

۱۰۵. عقل گوید خوشی را در بودان

۱۰۶. عقل می گوید بودستی بیا

عشق گوید شغل کن و دو باب

عشق گوید بگسلی این خام را

عشق می گوید بر و ن سوار حجاب

عشق گوید کن تیزی سونی دا

عشق گوید نیک و بد آمیز کن

عشق گوید خانه را ویران کن

عشق گوید بنیوانی کن بسی

عشق گوید این جمال از دل تراش

عشق گوید محو سازی هر لبهر

عشق می گوید لا الّا باش

عشق گوید کوس بجانی بنزن

عشق میگوید منی بنوش مشو بوش

عشق گوید جمله انا بودان

عشق می گوید تو درستی بیا

۹۶. عقل چوي ٿو ته سو ڪتاب پڙه. عشق چوي ٿو ته چنگ ۽ رباب ۾ مشغول ره.

۹۷. عقل چوي ٿو ته تون ننگ ناموس کي وٺ. عشق چوي ته ننگ ناموس کي ترڪ ڪر.

۹۸. عقل چوي ٿو ته منهن تي نقاب وجه. عشق چوي ٿو ته انهيءَ حجاب کان ٻاهر نڪر.

۹۹. عقل چوي ٿو ته تسبيح ۽ مصلوحت ڪر. عشق چوي ٿو ته سوريءَ تي چڙهڻ جي.

تياري ڪر.

۹۷. عقل چوي ٿو ته بدئي کان پاسو ڪر. عشق چوي ٿو ته نيڪي بدئي سڀ گڏ ڪري ڇڏ.

۹۸. عقل چوي ٿو ته گهر ۾ ڪنوار مهڻي وڃي ويهار. عشق چوي ٿو ته گهر کي ويران ڪري ڇڏ.

۹۹. عقل چوي ٿو ته گهڻي پرهيزگاري ڪر. عشق چوي ٿو ته گهڻي مسڪيني ڪر.

۱۰۰. عقل چوي ٿو ته عابد ۽ ناهد تي. عشق چوي ٿو ته اهو خيال دل منجهان ڪڍي ڇڏ.

۱۰۱. عقل چوي ٿو ته پت علم پڙه. عشق چوي ٿو ته پاڻ ۾ سارو گهرائي وڃ.

۱۰۲. عقل چوي ٿو ته قاضي ۽ ملاڻ تي. عشق چوي ٿو ته لاڙ کي ڇڏي لاڙ ٿئي يعني

نفي کي ڇڏي اثبات هٿ ڪر.

۱۰۳. عقل چوي ٿو ته صبر ڪر. عشق چوي ٿو ته منصوري لغرو هڻ.

۱۰۴. عقل چوي ٿو ته خاموشي ۾ گذار. عشق چوي ٿو ته شراب پي مست ٿئي.

۱۰۵. عقل چوي ٿو ته پاڻ کي هٿ ۾ سمجه. عشق چوي ٿو ته سڀ کي نابود سمجه.

۱۰۶. عقل چوي ٿو ته پاڻ کي هستي ۾ آڻ. عشق چوي ٿو ته پاڻ کي مستي ۾ آڻ.

۱۰۷. عقل گوید جامه نقتیان پوش
عشق گوید زو شب می را بنوش
۱۰۸. عقل گوید دانه تسبیح شمار
عشق می گوید بیداری زمار
۱۰۹. عقل گوید از جماعت ساز کن
عشق گوید درد را آغاز کن
۱۱۰. عقل گوید جامه ششالی بپار
عشق گوید حال احوال بپار
۱۱۱. عقل در جهان مشهور شو
عشق گوید از خلایق در شو
۱۱۲. عقل گوید جمع کن صد دریا
عشق گوید بگری این آبیان
۱۱۳. عقل گوید در خلق باش پیر
عشق گوید در محبت شو اسیر
۱۱۴. عقل گوید از دین مسیح نشین
عشق گوید و سونی منجانبین
۱۱۵. عقل گوید کن طهارت بارها
عشق گوید جسم جان کن رها
۱۱۶. عقل گوید کن سوال و گن جو
عشق گوید پیش عالم شو خراب
۱۱۷. عقل میگوید نه سکون نام باش
عشق گوید در جهان ندام باش
۱۱۸. عقل گوید در جهان فرزانه شو
عشق گوید عاشق و دیوانه شو
۱۱۹. عقل می گوید راه دینی بگیر
عشق گوید راه مسکینی بگیر
۱۲۰. عقل میدارد خبر داری ز خود
عشق دارد بچو بزاری ز خود

۱۰۷. عقل چوي توتہ مفتي وارو لباس ڍڪ. عشق چوي توتہ رات ڏينهن شراب پي.

۱۰۸. عقل چوي توتہ تسبيح جادا ٽاڳڻ. عشق چوي توتہ چٽو پاءِ.

۱۰۹. عقل چوي توتہ جماعت ٺاه. عشق چوي توتہ درد کي شرع ڪر.

۱۱۰. عقل چوي توتہ قيمتي پوشاڪ پاءِ. عشق چوي توتہ حال کي حاصل ڪر.

۱۱۱. عقل چوي توتہ دنيا ۾ مشهور ٿي. عشق چوي توتہ دنيا کان پاسو ڪر.

۱۱۲. عقل چوي توتہ سوين ماڻهون گڏ ڪر. عشق چوي توتہ هن کي چڙهي ڏي.

۱۱۳. عقل چوي توتہ خلق ۾ پير بڻج. عشق چوي توتہ محبت جو قيد بڻج.

۱۱۴. عقل چوي توتہ وڃي مسجد ۾ ويه. عشق چوي توتہ وڃي ميخانه ۾ ويه.

۱۱۵. عقل چوي توتہ پاڪائي گهڻي ڪر. عشق چوي توتہ جسم ۽ جان کي چڙهي ڏي.

۱۱۶. عقل چوي توتہ سوال جواب ڪر. عشق چوي توتہ عالم ۾ خواب ٿي.

۱۱۷. عقل چوي توتہ جهان ۾ نيڪ نام ٿي. عشق چوي توتہ جهان ۾ بدنام ٿي.

۱۱۸. عقل چوي توتہ دنيا ۾ دانائي. عشق چوي توتہ دنيا ۾ ديوانه ٿي.

۱۱۹. عقل چوي توتہ دين جو رستو وٺ. عشق چوي توتہ مسڪيني جو رستو وٺ.

۱۲۰. عقل پنهنجي خبرداري ٿوري. عشق پاڻ کان بيزاري ٿوري.

۱۲۲. عشق اسرارِ خدا پدید آید
 ۱۲۳. عشق معشاقانِ ایران کند
 ۱۲۴. عشق سو و داینک ننگِ نام را
 ۱۲۵. عشق سازد دل مع اندرِ اعیان
 ۱۲۶. عشق شاه او کوس سجائی زند
 ۱۲۷. عشق سازد صد و کانه خرا
 ۱۲۸. پیش سلطانِ عشق دیرِ خانقاه
 ۱۲۹. عقل می آرد دوی را در نگاه
 ۱۳۰. عقل اندر افحاری آمده
 ۱۳۱. عقل دارد هر خسانی جائیگاه
 ۱۳۲. عشق لغره دم انا الحق میزند
 ۱۳۳. بحرِ عشق موج در موج آورد
 ۱۳۴. عشق لغره لیس فی حبیب زند
 ۱۳۵. لو کشف آن عشق کرده سر عیان
 ۱۳۶. عشق باشد را بلامتِ مشهر
- عشق شاهانِ اسی بشود
 سالکانِ این که سر دار کند
 عشق از دل می کشد آرام را
 عشق انا الحق بگوید هر زمان
 عشق غوغائی به عالم افکند
 عشق سازد محو هر جمله کتاب
 هر دو را آورد در یک نگاه
 عشق فی التوحید دارد یانگاه
 عشق اندر افتقاری آمده
 عشق میدارد که عالی بارگاه
 عشق قلمه هستی را بشکند
 عشق اندر لامکان آورد
 عشق آن بی من مانی کند
 عشق آن انا احمد یلیم بیان
 عشق باشد در دو عالم بهر ور

۱۲۲. عشق الله جا اسرار اندر ۾ پيدا ڪريڻو. عشق سڀني کي مستان ڪريڻو.

۱۲۳. عشق عاشقن کي حيران ڪريڻو. ۽ سالڪن کي دس ته ڪئين سرگردان ڪريڻو.

۱۲۴. عشق ننگ و ناموس کي جلائي ڇڏي ٿو. عشق دل منجهان آرام ڪڍي ڇڏي ٿو.

۱۲۵. "لِي مَعَ اللَّهِ وَقْتًا" هيءُ حضور پاڪ جو قول آهي جنهن ۾ فرمايل آهي ته "وقت

بوقت الله مون سان ساڻ آهي. اهو قول عشق جي جذبه کان ظاهر ٿيل آهي

۽ عشق انا الحق جو لغرو هڻي ٿو.

۱۲۶. عشق بادشاهه آهي جو انا الحق جو لغرو هڻي ٿو. عشق ساري دنيا ۾ شور پيدا ڪريڻو.

۱۲۷. عشق سون و ڪانن کي خراب ڪريڻو. عشق سڀني ڪتابن کان آڄو ڪريڻو.

۱۲۸. عشق بادشاهه آهي جو مسجد ۽ مڙهي ٻنهي کي هڪ نگاه سان ڏسي ٿو.

۱۲۹. عقل ٻيائي جي نگاه پيدا ڪريڻو. عشق هيڪڙائي ۾ پختور ڪي ٿو.

۱۳۰. عقل وڌائي پيدا ڪريڻو. عشق نيزاري پيدا ڪريڻو.

۱۳۱. عقل وارن جي جاء ڪاٺين آهي. عشق جي منزل اعلى آهي.

۱۳۲. عشق انا الحق جو لغرو بڻجي ٿو. عشق هڻي جي قلعي کي ڊاهي ٿو.

۱۳۳. عشق جو سمنڊ ڇولين تي ڇوليون هڻي ٿو. عشق لامڪان جو سپر ڪرائي ٿو.

۱۳۴. "ليس في حبيبت ما سوا الله" هيءُ شيخ جنيد بغدادی جو قول آهي جنهن جو معنيٰ

آهي ته "منهنجي حبيبي ۾ الله کان سواءِ ٻيو ڪجهه نه آهي. اهو لغرو

عشق هڻي ٿو ۽ عشق تون ۽ مان (خودي) کان ٻاهر ڪڍي ٿو.

۱۳۵. عشق "لو ڪشف" جو راز ظاهر ڪريڻو. عشق "انا احمد بلاميم" بيان ڪريڻو.

"لو ڪشف العطاء ما ازددت يقيناً" هيءُ حضرت عليءَ جو قول آهي جنهن جو حاصل

مطلب آهي ته جيڪڏهن حجاب جو ڀڙو و هڻبو ته يقينن زياده ٿيندو.

۱۳۶. عشق ملاقات ۾ مشهور ڪريڻو. عشق ٻنهي جهانن جو فائدو ڏئي ٿو.

۱۳۷. عشق سازد هر همه علم و عیان
 ۱۳۸. عشق جوهر جان را پیداکند
 ۱۳۹. عقل باشد عقب بنیاد و نوان
 ۱۴۰. عقل اندر خود پستی آمده
 ۱۴۱. عقل دانی طالب دنیا شده
 ۱۴۲. عقل آن آباد سازد خانه را
 ۱۴۳. عقل صورت ها آر و در نظر
 ۱۴۴. عقل صد پرده بینی که افکند
 ۱۴۵. عقل آید دم بدم اندر سجود
 ۱۴۶. عقل می خواهد سرفرازی بسی
 ۱۴۷. عقل می سازد همه قیل و قال
 ۱۴۸. عقل در دورنگی آندای پسر
 ۱۴۹. عقل را دانی که در تقلید شد
 ۱۵۰. عقل به نماید جمال جان و تن
 ۱۵۱. عقل به نماید تماشائی جهان
 ۱۵۲. عشق نامه روز جمعه شد بستم

آن عیان عشق می سازد بیان
 عشق تا بینا را بینا کند
 عشق باشد بادشاه دو جهان
 عشق اندر مست مستی آمده
 عشق از دنیا برون عقبا شده
 عشق بین خوش دارد ویرانه را
 عشق هر صورت کند گم سر بسر
 عشق صد پرده حجاب بشکند
 عشق می سازد وفا فانی وجود
 عشق دارد آنکه بی نیازی بسی
 عشق آرد دم بدم احوال حال
 عشق یک رنگی نماید سر بسر
 عشق را خوانی که صد توحید شد
 عشق جان و تن اگداز و سرشکن
 عشق برساند بذات جاودان
 ختم شد اکنون بگو تو والسلام

- ۱۳۷۔ عشق سڀ تي علم ظاهر ڪريو۔ عشق انهي ظاهر جي علم جو بيان ڪريو۔
- ۱۳۸۔ عشق جان ۾ جوهر پيدا ڪريو۔ عشق اندن کي روشني بخشي ٿو۔
- ۱۳۹۔ عقل دنيا ڪمڻي جي پوستان ڊوڙائي ٿو۔ عشق ٻي جهان جو بادشاهه بڻائي ٿو۔
- ۱۴۰۔ عقل اندر ۾ وڌائي پيدا ڪريو۔ عشق اندر ۾ مستي پيدا ڪريو۔
- ۱۴۱۔ عقل دنيا جو طالب بڻائي ٿو۔ عشق هن دنيا مان ڪڍي ٻي دنيا ۾ آڻي ٿو۔
- ۱۴۲۔ عقل گهر کي آباد ڪري ٿو۔ عشق ويرانن ۾ خوش ٿئي ٿو۔
- ۱۴۳۔ عقل سڀ صورت کي نظر ۾ آڻي ٿو۔ عشق سڀ صورت کي ڇڏي ڏئي ٿو۔
- ۱۴۴۔ عقل سوڀڙا وجهي ٿو۔ عشق سڀ پڙدا حجاب جلاهي ڇڏي ٿو۔
- ۱۴۵۔ عقل هر دم سجدو ڪريو۔ عشق فاني وجود کي فنا ڪري ٿو۔
- ۱۴۶۔ عقل چوي ٿو ته خوشنودي هي۔ عشق چوي ٿو ته سڀ کان بي نياز هي۔
- ۱۴۷۔ عقل قيل قال پيدا ڪريو۔ عشق دم بدم احوال حال آڻي ٿو۔
- ۱۴۸۔ عقل دورنگي يعني ٻيائي آڻي ٿو۔ عشق يڪ رنگي يعني هيڪڙائي ٿو۔
- ۱۴۹۔ تون ڄاڻ ته عقل بي جي نقل ڪريو۔ عشق کي توحيد جو سرچشمه ڄاڻ۔
- ۱۵۰۔ عقل جان ۽ تن جي سونهن ڏيکاري ٿو۔ عشق جان ۽ تن کي ڳاري ٿو۔
- ۱۵۱۔ عقل جهان جو تماشو ڏيکاري ٿو۔ عشق الله جي بقا دار ذات پهچائي ٿو۔
- ۱۵۲۔ هي عشق نامه جمه جي ڏينهن پورو ٿيو۔ هاڻي هي ختم ٿيو۔ هاڻي اوهان کي

تصنيفات قاضي علي اڪبر صاحب رازي

جناب قاضي علي اڪبر درازي سنڌ جو واحد اديب آهي جنهن حسب ذيل ۱۴ ڪتابون
شائع ڪرائي آهن ۽ تقريباً ۵۰۰۰ ابیات به جدا جدا زبان ۾ لکيو آهي يعني
اوهان هڪ بلند پايه شاعر به آهن۔

سنڌي ڪتاب	۱۶۔ مثنوي گدا از نامہ	۳۱۔ غزل بحر طويل
۱۔ دولہ درازي	۱۷۔ مثنوي رهنامہ	۳۲۔ نکتہ تصوف
۲۔ داتا درازي	۱۸۔ مثنوي رازنامہ	۳۳۔ سرتاج الشعراء
۳۔ درد جو داستان	۱۹۔ مثنوي تارنامہ	۳۴۔ انتخاب اردو ڪلام
۴۔ عشق جبيب	۲۰۔ ديوان خدايي	<u>سرائيڪي</u>
۵۔ قرت العين رسول	۲۱۔ سفرنامہ ايران و عراق	۳۵۔ انتخاب سرائيڪي ڪلام
۶۔ بيت الرضوان	۲۲۔ انتخاب سنڌي ڪلام	<u>انگريزي ڪتاب</u>
۷۔ سخني سرتاج	۲۳۔ قصو تقدير ۽ تدبير	۳۶۔ گريٽسٽ پوٽ
۸۔ شهنشاه عشق	۲۴۔ عشق عجب اسرار	۳۷۔ انٽرنيشنل پوٽ
۹۔ سرتاج الشعراء	۲۵۔ شاعر اعظم	<u>زير طبع</u>
۱۰۔ فاتح سنڌ	<u>اردو ڪتاب</u>	۳۸۔ دولہ درازي جي دربار
۱۱۔ ديوان غلام اڪبر	۲۶۔ شاعر هفت زبان	جادو۔
۱۲۔ ديوان ڪوچهي	۲۷۔ مختصر سوانح حيات	۳۹۔ مڪمل سوانح حيات
۱۳۔ سوانح حيات ڪوچهي فقير	۲۸۔ عظيم شاعر و مفڪر	حضرت پير سر مست
۱۴۔ مثنوي عشق نامہ	۲۹۔ مثنوي وحدت نامہ	۴۰۔ سنڌي ترجمو ديوان اشڪار
۱۵۔ مثنوي درد نامہ	۳۰۔ مثنوي وصلت نامہ	۴۱۔ اردو ترجمہ ديوان اشڪار